

gojenca velike kvare. Neprava umetna vzgoja je pod prirodno; prava pa je najizvrstnejša izobraževalka, ker prirodo še le osposobi, da doseže visoko popolnost.

Zato se morata oba načina vzgoje podpirati; umetnost mora služiti prirodi, a priroda se ne sme zanemarjati na korist umetnosti. Priroda pač more obstajati brez umetnosti, ne tako umetnost brez prirode.

Ako se pri vzgoji priroda ne povzdigne in njena dejstvenost ne podpira, temveč umetno skazi, izgubljeno je vse; človek ne postane dobro vzgojen, ne tak, ki ima glavo in srce na pravem mestu, temveč usmiljenja vreden dušni pohabljenec, živa satira na vzgojno umetnost. V takem človeku zatró se prvotne krepke kali, namestu njih postavi se bujno kipeče pristrastje, ki se pri prvi priliki prevrže v skrajnosti, katerim ni pravega mesta v občestvu človeškem. Zato veljá nauk: „Poučuj in vzgojaj prirodi primerno!“

Fr. Gabršek.

Prvo berilo in slovnica za slov. ljud. šole.

(Odgovor ocenjevalčev.)

(Dalje.)

Tudi opomba, da povsod, posebno pa na deželi, prve dni šolskega leta mnogo otrok še nima knjige bodi si zaradi revščine, zanikrnosti in drugih okolnosti — je le voda na moj malin, česar me lastna skušnja uči.

Ako so stariši res takó revni, potem ne morejo otroku kupiti knjige ne le v začetku šolskega leta, ampak tudi pozneje ne, in otrok mora priti do knjige po drugi poti. Ako so pa stariši zanikrni, potem se mi zdi najboljši pripomoček zoper to zanikrnost nadlegovanje otrokovo. — Otrok pride v šolo brez knjige, zanikrni oče mu je neče kupiti, otrok vidi, da ima večina njegovih součencev in součenk knjigo, učitelj ga vpraša, kaj da je on nima, otrok pride domov, začne jokati in tožiti: V šoli smo danes brali tudi iz knjige, sosedov Tonček jo užé ima, stričeva Rezika tudi, in jaz je še nimam, in gospod učitelj me je po njej vprašal, itd. To se ponavlja danes, jutri, — sledujoč se oče naveliča teh tožeb in — deček gre drugi dan s knjigo v šolo. — Ako pa učenec prvi čas pri ponavljanju knjige ne rabi, tudi je ne pogreša in še manj pa oče, in ko učitelj preide po dovršenej ponovitvi k čitanju berilnih sestávkov, so otroci zanikrnih starišev še brez knjig. In gospoda tovariša mi gotovo pritrdita, da otrok mnogo lažje pogreša knjigo pri ponavljalnih vajah, ki so v knjigi le v podporo drugim skupnim vajam, kakor pa pozneje, ko se užé preide k berilnim sestavkom.

Kar se tiče moje opombe: Za ponavljanje velikih črk se mora porabiti užé nekoliko več časa, ker so se jih otroci v I. šolskem letu mnogo hitreje in površneje učili primeroma z malimi črkami, — moram pojasniti, da stopnjevani prislov „površneje“ ni zadeval „Abecednika“, katerega nisem ocenjeval, ampak nanašal se je na čas, kar se užé razvidi iz predstoječega prislova „hitreje“.

Učitelj, kojemu je prislovica „Vsak začetek je težek“ tudi pri pouku osnovno načelo, pomudi se kakor je treba pri početkih, dobro vedóč, da se práv pri početkih nakopičuje največ težav. Temu načelu zvest prisoja v I. šolskem letu veliko važnost temeljitemu priučanju malih črk. Koliko časa k temu potrebuje, odvisno je od različnih okolnosti. Vender pa se ne more učitelju reči, da bi bil prehiter, ako mu je treba pri ugodnih razmerah za male črke polovice šolskega leta na šolah, kder se prvo šolsko leto posrednje ne poučuje. Da se mora ta čas podaljšati na dvo- in enorazrednih šolah, razumljivo je samo ob sebi. Iz tega sledí, da se na manjrazrednih šolah jako skrči čas za priučenje velikih črk. Res je sicer, da si otrok velike črke lažje za-

pomni vsled nekaterih enakosti z malimi in — kar je še tehtnejše — da se je otrokova mislenost užé nekoliko ojačila proti koncu šolskega leta, vendar pa je treba pomisliti, kako redko kedaj da se rabijo velike črke nasproti malim in posebno pa še v slovenščini, v kateri se od samostalnikov **le** lastna imena pišó z veliko začetno črko. Kder pa čas in jezikova svojstvenost zavirata, ne pomaga še tako dobra knjiga (abecednik). Iz takega razmišljanja — mislim — sme se sklepati resničnost moje opombe, da se otroci v I. šolskem letu mnogo hitreje in površneje učé velikih črk nego malih.

Slednjič omenjata gospoda tovariša, da je drugi del Heinrich-ovega abecednika namenjen za I. šolsko leto in ne za II. Jaz pa mislim, da se dá to tako malo brez uvetno trditi, kakor da bi jaz rekel — česar pa nisem —, da je ta abecednik namenjen za I. in za II. šolsko leto.

Heinrich je izdal — kakor znano — še drug abecednik, za „pet- in večrazrednih ljudskih šol“, iz česar se dá sklepati, da je prvi abecednik namenjen za manjrazredne ljudske šole, tedaj tudi za eno- in dvorazredne. In ako ta abecednika po vsebini primerjamo, najdemo, da je prvi abecednik (za manjrazredne ljudske šole) obširnejši (40 str. + 56 str.) od drugega (z 72 stranmi). Ta razlika gledé vsebine pač ne kaže, da bi bil v oceni imenovani abecednik namenjen izključljivo le za I. šolsko leto. Še tehtnejši dokaz podaje Jos. Saatzer v svoji metodični knjigi „Das zweite Schuljahr“, v kateri obravnava berilne sestavke iz **II. dela** Heinrich-ovega abecednika. Iz te specialne metodike, posebno pa iz oddelka „B. Lesen“ bi mogel navesti nekateri osežen dokaz, s katerim bi obveljavil trditev gg. tovarišev o Heinrich-ovem abecedniku, ali odgovor mi pod peresom užé takó preveč narašča.

Toliko na odgovor v 6. listu „Tovariševem“.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

v
XIX. veku.

Mihael Stojan r. 1. sept. 1804 v Teharjih poleg Celja, učil se v Celju, Mariboru, Gradcu, Celovcu, mašnik l. 1829, služil duhovnik v Trebovljah, pri Novi Cerkvi, v Reki, od l. 1839 na Gomilskem, od l. 1846 dekan v Braslovčah, kjer je u. 10. apr. l. 1863. — „Rajniki so bili eden najsrčniših prijateljev rajnega škofa Slomškega, in eden iz tistih časov, v katerih smo domoljube še na prste lahko prešteli. Ponižen in pohleven mož so bili nevtrudljiv delavec v vinogradu Gospodovem pa tudi izvrsten slovenski pisatelj“ — pišejo Novice 1863 str. 118. — „M. Stojan, mož v vsakem oziru po volji Božji, slovenski pisavec in izvrsten domoljub, soseben prijatelj ranjcega škofa Slomškega“ — pravi Danica 1863 str. 95. — Pisariti jel je slovenski zgodaj s Slomšekom in prva njegova knjiga utegne biti:

a) Molitevna ura pred sv. Rešnim Telesam okoli l. 1832 — v Celovcu;
b) Nauk porodništva za babice po nemških poslovenih krog l. 1837 — v Gradcu;
c) Hrana evangelskih naukov — spisali dušni pastirji — mej njimi bil je M. Stojan (Zbr. Sp. I. 234); d) Troje ljubeznivih otrok: Kapelica l. 1838 sp. M. Stojan (I. 232); e) Mnemosynon Slavic. 1840 str. 16—27: Govorica k' pervimu obhajilu otrok. Iz nje bodi na primer:

„Denašna nedela se imenuje bela nedela, ino ravno to ime se ji po pravici spodobi. 1. Že v' starih, pervih časih keršanstva je to ime dobila ker so tistokrat odrašeni ljudje, nevero zapustivši, v keršanstvi dobro podučeni, na veliko saboto ker-